

La tomba més bonica del món

STEFAN ZWEIG

A Rússia no hi he vist res de més grandíols, de més impressionant que la tomba de Tolstoi. Aquest lloc il·lustre, on les generacions futures acudirán respectuosament en pelegrinatge, és una ombra en un bosc allunyat i solitari. Un caminet estret, que avança sense cap pla aparent a través de clarianes i matolls, condueix a aquest monticle que no és res més que un rectangle petit que ningú no vigila, que ningú no cuida, a l'ombra única d'alguns arbres grans. Aquests arbres tan alts, dolçament bressolats pel vent d'aquest inici de tardor, van ser plantats per Tolstoi mateix, m'explica la seva neta. El seu germà Nicolai i ell, de petits, havien sentit de boca d'una mainadera o d'una dona del poble l'antiga llegenda segons la qual el lloc on es planten arbres esdevé un lloc de felicitat. És per això que, tot jugant, havien plantat alguns plançons, en un racó de la llur propietat; després no van tardar gaire a oblidar aquesta distracció infantil. Al cap de molts anys, Tolstoi recorda aquest episodi i la promesa singular de felicitat que, de sobte, als ulls de l'home cansat de la vida, es presenta proveïda un significat nou, més ric. I expressa la voluntat d'ésser enterrat al peu d'aquests arbres que ell mateix havia plantat.

El desig de Tolstoi es va acomplir, i el resultat és la tomba més bonica, impressionant i triomfal del món. Un monticle quadrangular al mig del bosc, cobert de flors —*nulla crux, nulla corona*— cap corona, cap làpida, ni tan sols el nom de Tolstoi. El gran home, que va patir a causa del seu nom i de la seva glòria més que ningú altre, està enterrat en l'anonimat, com un rodamon que s'hagués trobat per atzar, o un soldat desconegut. No s'impedeix a ningú que s'acosti a la seva darrera llar, la tanca mínima que l'envolta no és pas closa: l'únic que preserva el repòs de Tolstoi és el respecte de la gent, la curiositat de la qual molesta les tombes dels grans tan sovint. Ara bé, aquí la senzillesa proscriu les més mínimes ganes de comportar-se com un espectador frívol i prohibeix parlar en veu alta. El vent murmura als arbres per damunt de la tomba del qui no té nom, un sol càlid hi juga, a l'hivern la neu cobreix delicadament el terra ombrívol de blancor; aquí podríem passar-nos-hi estiu i hivern sense sospitar que aquest petit quadrilàter acull les restes d'un dels homes més importants del nostre temps. Ara bé, aquest anonimat és justament encara més commovedor que tot el marbre i tots els fasts imaginables: d'entre els centenars de persones que, en ocasió d'aquesta jornada excepcional, s'han congregat fins aquest racó de descans, cap no ha gosat recollir com a record ni tan sols una flor del monticle fosc. Ens adonem, un cop més, que en aquest món, res no produeix un efecte més monumental que la senzillesa extrema. Ni la cripta de Napoleó sota la cúpula de marbre dels Invàlids, ni el sepulcre de Goethe a la tomba principesca de Weimar, ni

el sarcòfag de Shakespeare a l'abadia de Westminster aconseguen remoure tant el que hi ha de més humà en cadascú de nosaltres com ho fa aquesta tomba meravellosament silenciosa, emocionant en el seu anonimat, amagada en algun lloc dins el bosc, sotmesa tan sols al murmuri del vent, sense cap missatge, sense cap mot.

STEFAN ZWEIG (1881-1942) novel·lista, periodista i biògraf. Durant els anys vint va ser un dels escriptors més populars arreu del món. L'any 1934 ha de fugir d'Alemanya. Viu primer a Londres, després als EUA i, finalment, al Brasil, on se suïcida. Algunes de les obres de Zweig que podem llegir en català són *Por* (2018), *Clarissa* (2017), *Amerigo* (2015), *La embriaguesa de la metamorfosi* (2015), *Petita crònica* (2015), *El món de 1914* (2014), *La impaciència del cor* (2010), *El viatge al passat* (2009), *Montaigne* (2008), *Moments estel·lars de la humanitat* (2004), *Els ulls del germà etern* (2002), *El món d'ahir. Memòries d'un europeu* (2001), i *Novel·la d'escacs* (2001).